

Kritisch reflecteren

V. Vermogen tot kritische reflectie

De HBO-master kunsteducatie toont een zelfstandig lerende en kritisch reflecterende houding, waarbij hij zich bewust verhoudt tot artistieke en (kunst)pedagogische visies enerzijds en complexe maatschappelijke en ethische vraagstukken anderzijds. De HBO-master kunsteducatie:

- a. geeft zelf gericht sturing aan zijn(life-long) leerproces
- b. analyseert en evalueert kritisch zijn professioneel handelen in verschillende rollen en contexten
- c. onderbouwt zijn visie op kunsteducatie en scherpt deze aan in een voortdurend proces van nieuwe kennisverwerving, nationaal en internationaal
- d. beoordeelt kritisch zijn brede discipline-overstijgende kennis van theorieën, kernconcepten en werkwijzen op mogelijke originele toepassingen in de beroepspraktijk.

Per bord drie studenten

Woordweb: Wat is kritische reflectie?

10 min.

Reflectie volgens Dewey

Dewey benadrukt dat veel van onze ervaringen emotioneel of gevoelsmatig 'getriggerd' worden. Om tot cognitie te komen, moet deze primaire ervaring als het ware worden 'bewerkt': welke betekenis heeft ze (voor mij)? Hier doet denken of reflectie zijn intrede en vanaf hier kan worden geordend en gestructureerd, kortom geleerd.

Kritische reflectie $\neq$ (zelf)kritiek

Kritische reflectie gaat niet over 'kritiek geven' op jezelf of een ander – kritiek is niet hetzelfde als kritisch. Het gaat meer om een vorm van doorvragen.

Kritische reflectie $\neq$ aan zelfbevestiging.

Kritische reflectie is niet: Ik ben kritisch op hoe ik was een half jaar geleden. Ik heb zoveel geleerd dit half jaar.

Kritische reflectie = vragen stellen

De kern van kritische reflectie is dat je steeds opnieuw aangemoedigd wordt om jezelf en elkaar kritische vragen te stellen. Je observeert en reflecteert over je eigen werk en dat van anderen en wisselt je bevindingen uit in een dialoog. Kritische vragen stellen doe je dus individueel en ook altijd gezamenlijk in je groep of team.

Kritische reflectief vermogen binnen onderzoek

Met deze vaardigheid ontwikkel je een kritische blik. Niet alleen op het werk van anderen, maar vooral ook op je eigen werk. Het is belangrijk om jouw aannames en conclusies steeds te blijven toetsen en vooral nieuwe informatie op te nemen en te evalueren. Gebruik en bespreek ook zowel bronnen die jouw onderzoek bevestigen als die jouw onderzoek tegenspreken.

Mingers (2000) pleit ervoor dat een kritische benadering uit de volgende vier aspecten bestaat:

Kritiek op **retoriek**: een weloverwogen oordeel over de literatuur geven en dit effectief (schriftelijk) kunnen beargumenteren

Kritiek op **traditie**: de conventionele wijsheid ter discussie stellen waar dit gerechtvaardigd is

Kritiek op **autoriteit**: het in de literatuur dominante perspectief ter discussie stellen

Kritiek op **objectiviteit**: erkennen dat de kennis en informatie die je bespreekt in je literatuuronderzoek niet waarde vrij zijn

Kritische
reflectie
doe je in elke
stap
en
dat laat je ook
zien

- voor en na elke activiteit
- tijdens de activiteit (aantekeningen/
logboek/ kritische noten....)
- op de losse onderdelen om het
verband te gaan zien en wat wel/niet
waardevol is
- en helemaal aan het eind: wat weet je
nog niet, waar zijn twijfels, wat moet
nog onderzocht etc....

Het regent dus de straat is nat.
De straat is nat dus het regent.

Kritisch denken is essentieel voor kritische reflectie

Analyseren: zuiver beschouwen –vastleggen en ontrafelen

Interpreteren; betekenis geven met multi-perspectiviteit als uitgangspunt

Evaluëren of toetsen: bijvoorbeeld van de bronnen, de informatie, de samenhang tussen informatie -> met anderen?

Concluderen: vanuit welke positie kun je naar het onderwerp kijken? Heb je de juiste stappen gevolgd om tot je conclusie te komen?

Verklaren: Welke stappen heb je doorlopen om tot het resultaat te komen? Welke verklaringen heb je voor deze resultaten?

Zelfreguleren: het perspectief van anderen kunnen innemen; kunnen nadenken over hoe eigen opvattingen, beslissingen en handelingen tot stand komen.

(dit rijtje is geen stappenplan of vaststaande volgorde)

Kritische reflectie op aannames

In tweetallen: bespreek eens conclusies of aannames die je gebruikt in je onderzoek en sta eens stil bij hoe deze tot stand zijn gekomen en of er eventuele denk of weef 'fouten' in zitten.

10 min.

Kritische Reflecteren in de diepte en breedte

Kelchtermans (2001) maakt een theoretisch onderscheid in reflecteren in de diepte en reflecteren in de breedte. Waarbij reflecteren in de diepte verwijst naar persoonlijk interpretatiekader. Een persoonlijk interpretatiekader wordt omschreven als een lens waardoor leraren naar hun praktijk kijken en er betekenis aan geven.

Volgens Kelchtermans (2001, 2009) kunnen we een reflectie pas als kritische reflectie beschouwen als ze doorstoot naar het niveau van het persoonlijk interpretatiekader en daarnaast politieke en morele dimensies van het reflecteren in de breedte omvat. Zonder die breedte dreigt reflectie een procedure te worden.

Stap 1: vijf rollen per groep – over de top

1. Anekdote inbrenger: Jij als leraar: hoe vind je jezelf als leraar functioneren?
2. Coach: Waar liggen de kansen voor de toekomst vanuit deze anekdote?
3. Manager: Hoe had je in deze anekdote efficiënter en effectiever kunnen functioneren? Welke oplossingen zijn er?
4. Ethicus: Welke normen en waarden spelen er een rol in deze anekdote? Welke aannames spelen hier en kloppen ze wel?
5. Politicus: Welke machtsstructuren spelen een rol een deze anekdote? Hoe gaat de leraar om met de eventuele verschillen?

(geef tips en eventuele bronnen vanuit jouw rol)